

Helsingissä 18.11.2020

Asia: Lausunto kotimaisen kalan edistämishjelmasta

Ovatko ohjelman visio ja strategiset valinnat onnistuneita? Miten niitä tulisi kehittää?

Ohjelman vision peruspilarit ovat kunnossa ja strategiset valinnat kotimaisen kalan kulutuksen kasvun lisäämiseksi ovat relevantteja. Kasvatettu kala on moniin muihin tuotantoeläimiin nähden energiatehokkaampi ja hiilidioksidipäästöjen kannalta parempi vaihtoehto. Näemme kalan ja erityisesti kotimaisen kalan kulutuksen lisäämistä muun eläinproteiinin sijaan merkillä pantavana kehityssuuntana, minkä vuoksi on erityisen tärkeää, että kulutuksen lisäämisessä otetaan nykyistä paremmin huomioon kalojen pyynnin ja kasvatuksen aikainen hyvinvointi ja liitetään se tiiviimmin osaksi vastuullisuutta.

Kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden vahvistamisen osalta eläinten hyvinvointi olisi syytä olla yksi keino parantaa kalan houkuttelevuutta markkinoilla. Kuluttajia kiinnostaa kalan alkuperän, terveellisyyden ja vastuullisuuden lisäksi myös kalastuksessa tai kalankasvatuksessa huomioon otetut hyvinvointitekijät. Kalojen hyvinvoinnin kannalta suotuisat ratkaisut ja menetelmät tulisi ilmetä pakkausselosteesta ja niiden osalta voisi kehittää kalankasvatuksen tuotantotapamerkintöjä samaan tapaan kuin eläintuotannossa.

Uudistumisen osalta ympäristö- ja eläinsuojelulliset asiat tulisi nivoa paremmin yhteen vesiviljelyn kehittämisessä. Kiertovesiviljelyn lisääminen ei ympäristöeduistaan huolimatta ole kalojen hyvinvointia edistävää kehitystä. Päinvastoin nämä äärimmäisen teolliset olosuhteet ovat mahdollisimman kaukana kalojen luontaisista elinoloista ja niissä kalojen kasvatustiheydellä on tapana kasvaa. Kiertovesikasvatuksen yleistyessä on tutkittava, miten kalojen kasvuolosuhteita voisi tulevaisuudessa kehittää ja monipuolistaa. Veden virtaussuunnan muuttaminen ei ole riittävää virikkeellistämistä, joten myös näissä korkean tekniikan laitoksissa pitäisi tulevaisuudessa pystyä jäljittelemään paremmin kalojen luontaista elinympäristöä ja tarjota myös ruokailurutiineihin vaihtelua.

Alkutuotannon edellytysten parantaminen ja siihen liittyvä hylkeiden ja muiden eläinten aiheuttamien vahinkojen torjunta ei saisi johtaa näiden eläinten tappamiseen. Niin kutsuttujen haittaeläinten torjumiseksi kehitettävät kestävämmät pyydykset kuten hylkeenkestävät rysät ovat lisänneet eläinkuolemia. Vahinkojen torjunnassa tulee ensisijaisesti kehittää ennaltaehkäiseviä ja karkottavia toimenpiteitä.

Kestävyys ja vastuullinen toiminta -osiossa on ilahduttavasti huomioitu pyydysten kehittäminen valikoivammiksi ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin kehittäminen vesiviljelyssä. Tässä kohtaa on kuitenkin vielä hämärän peitossa, miten tämä tulee tapahtumaan.

Onko ohjelmalla tavoiteltavat vaikutukset tunnistettu oikein?

Ohjelmalla tavoiteltavat vaikutukset ovat varsin monipuolisia. Ruokahävikin vähentäminen sekä ravitsemussuosituksen mukaisen syömisen lisääminen ovat ekologisesti tärkeitä tekijöitä ilmasto- ja ympäristövaikutusten pienentämisessä. Etenkin punaisen lihan korvaaminen kasvavassa määrin kalalla ja kasviksilla palvelee kiistatta myös kansalaisten terveyttä.

Kun särkikalojen kalastusta aiotaan lisätä ja samoin lisätä saaliin hyödyntämistä, tuntuu hieman erikoiselta, että kalastuksen poistaman ravinnemäärän osalta pyritään nykytilanteen säilyttämiseen eikä ravinnekuormituksen pienentämiseen entisestään.

Kuinka realistisina pidät yllä esitettyjä tavoitteita?

- Tavoitteet on näkemyksemme mukaan asetettu sopivalle tasolle.

Miten muuten haluaisit kommentoida ohjelman tavoitteita?

Mielestämme edistämishjelman arviot kalan kulutuksen, kalatuotteiden kokonaisarvon ja kalatuotteiden kauppataseen osalta ovat varsin realistisen oloisia. On selvää, että kalan kysynnän kasvaessa myös tuontia joudutaan lisäämään ja tämä on varsin hyvin huomioitu arvioissa. Suoria työllisyysvaikutuksia meidän on vaikea lähteä tässä millään lailla arvioimaan. Olisimme kuitenkin toivoneet, että tavoitteisiin olisi kirjattu ilmastollisten tavoitteiden rinnalle myös kalakantojen tilaan ja kalojen hyvinvointiin liittyviä indikaattoreita.

Kalakantojen biodiversiteetin turvaamisen kannalta olisi tärkeää, että kalakantojen nykytilan säilyttäminen ja uhanalaisten lajien kantojen osalta parantaminen olisi kirjattu mukaan tavoitteisiin. Hyvinvoinnin osalta tarkasteltavia indikaattoreita voisivat olla kalankasvatuksessa hiilidioksidilla tainnutettavien kalojen määrän prosentuaalinen vähentäminen ja investoiminen eettisempiin tainnutuskeinoihin (sähkö ja mekaaninen tainnutus) sekä niiden edelleen kehittäminen. Niin ikään kalojen kasvatusolosuhteiden monipuolistaminen laitoksilla tulisi olla yksi tulevaisuuden tavoitteista ja sen toteuttamiseen käytännössä kaivataan lisää tutkimusta. Volyymikalastuksessa tulisi investoida kalojen tainnutuksen mahdollistavaan teknologiaan aluksilla ja tainnutettujen kalojen osuuden nostaminen nolasta prosentista ylöspäin olisi yksi mahdollisista parannusehdotuksista.

Jotta tässä edistämishjelmassa mainitut eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät toimet näyttäytyisivät konkreettisemmin ja olisivat ohjelmassa läpinäkyvämpiä, ne tulisi tuoda tarkemmin esiin ja olla jossain määrin mitattavissa. Esimerkiksi Euroopan Meri- ja kalatalousrahaston kansallisen toimintaohjelman osalta eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät toimet ovat jääneet hieman pimentoon käsittäen pääasiassa kalojen terveydentilan edistämistä ja tutkimusta eläinten elämän laadullisen parantamisen jäädessä paitsioon.

Toimenpiteet

1. Kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden vahvistaminen

Mitä allaolevista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

- Kerätään tietoa kuluttajatrendeistä

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Kuluttajatrendeihin liittyen yksi tärkeimmistä muuttujista on kuluttajien keskuudessa ympäristöasioiden ohella myös eläinten hyvinvointi. Niinpä sitä tulisi käyttää tulevaisuudessa hyödyksi kotimaisen kalan markkinoinnissa ekologisuuden rinnalla. Kanamunien kohdalla kuluttajat ovat jo pitkään pystyneet valitsemaan eläinystävällisempiä tuotteita, ja tilanne on hiljalleen paranemassa myös lihateollisuudessa. Kalankasvatuksessa tämä teema ei kuitenkaan toistaiseksi ole toivotulla tavalla näkynyt ja sen nousemista esiin markkinoinnissa toivomme kovasti. Se toki edellyttää myös lupauksille vastinetta. Mikäli kuluttajille välittyisi selkeämmin kalojen kasvatusolosuhteet ja tainnutus- sekä lopetusmenetelmät, helpottaisi se heitä suosimaan kotimaista kalaa jopa edullisempien ulkomaisten tuotteiden sijaan.

2. Uudistuminen kasvun vauhdittajana

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

- Uudistumista tuetaan innovaatio-ohjelmilla ja Euroopan meri- ja kalatalousrahaston rahoituksella.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Vajaasti hyödynnettyjen kalojen elintarvikekäytön lisääminen on erityisen tärkeää. Kaupallisen kalastuksen saalis koostuu valtaosin lajeista, joiden hyödyntäminen ihmisravinnoksi on lähes olematonta. Myös kokonaan hyödyntämättä jäävän saaliin määrä on aivan liian korkea. Lähitulevaisuudessa myös joitain käyttökohteita on

mietittävä uudelleen, sillä esimerkiksi kriisissä olevan turkisalan osin kalasivutuotteista tehdyn turkiseläinten rehun kulutus tulee laskemaan. Kalojen hyvinvoinnin parantamiseksi tarvitaan merkittävä innovointia muun muassa kalankasvatuksessa eläinystävällisten tainnutusmenetelmien kehittämiseksi ja volyymikalastuksessa kalojen tainnuttamismenetelmien kehittämiseksi.

3. Alkutuotannon edellytysten parantaminen

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

- Kehitetään kalan pyynti- ja käsittelyprosesseja.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Alueellisten kuormituskiintiöiden käyttöönotto olisi tärkeää, sillä ympäristön ominaisuudet kuten veden vaihtuvuus ja rannikon muodot vaikuttavat suuresti rehevöitymiseen. Koska Itämeri on murtovetenä jo luonnostaan altis rehevöitymään, on sijainninhjaus todella oleellinen vaikuttamaan päästöjen kertymiseen ympäristöön. Ekologisesti herkillä alueilla päästöjen rajoittamisella on paikallisesti valtava merkitys, sillä kuormitus ei jakaudu tasaisesti ympäristöön.

Kalan pyynti- ja käsittelyprosessien kehittäminen on niin ikään oleellista. Parantamalla muun muassa kalojen tehokkaampaa pumppaamista alukseen sekä niiden lajittelua ja kehittämällä myös volyymikalastuksen lajeille sopivaa tainnutusta, ehkäistään kalojen kärsimystä, parannetaan samalla kalastajien turvallisuutta ja taataan elintarvikkeiden korkeampi laatu.

4. Kasvu perustuu kestävyteen ja vastuulliseen toimintaan

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

- Panostetaan määrätietoisesti ympäristötoimiin.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Ympäristötoimet ovat avainasemassa kotimaisen kalan turvaamiseksi myös tulevaisuudessa. Vaikka hoitoistutuksin voidaan hieman elvyttää ehtyviä kalakantoja, on kalojen luontaisen lisääntymisen edesauttaminen ja turvaaminen tulevaisuuden kannalta kaikkein tärkeintä. Ympäristössä tapahtuvat muutokset yhdistettynä kasvavaan kalastuspaineeseen ovat riski kalakannoille. Kalojen luontaisia elinoloja on pyrittävä turvaamaan ja pitämään Itämerellä tasapaino kaikilla ravintoketjun osa-alueilla.

Tahattoman saaliin määrää on pyrittävä vähentämään entisestään. Koska sivusaalista kuitenkin väkisinkin tulee huomattavia määriä, on myös kehitettävä merkittävästi sen hyödyntämistä. Nykyisenkaltainen tilanne, jossa valtaosa sivusaaliista päätty kuolleena tai vahingoittuneena takaisin mereen, on ekologisesti täysin kestävä.

Mitä palautetta haluaisit antaa ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista?

Pidämme siitä, että edistämishjelman ympäristövaikutusten arvioinnissa on tuotu esiin kotimaisen kalaan perustuvan kasvuvaihtoehdon perustuminen etenkin silakan hyödyntämiseen nykyistä enemmän ravintokäyttöön. Silakka muodostaa jopa 90 % nykyisen kalasaaliin määrästä, mutta sen hyödyntäminen elintarvikkeena on ollut vain muutaman prosentin luokkaa.

SEY ei sinänsä pidä hyvänä, että kalastuksen kokonaismäärää ollaan kasvattamassa. On kuitenkin positiivista, että sitä suunnitellaan kohdistettavaksi vajaan hyödynnettyihin lajeihin kuten särkikaloihin ja kuoreeseen. On tärkeää, että kalakannat ovat keskenään tasapainossa eikä kalastuksen lisäys kasvata niin sanotun ”roskakalan” osuutta.

Tulevaisuuden kannalta on välttämätöntä, että kalakantojen luontaista lisääntymistä edesautetaan ja niiden luontaisten elinympäristöjen säilymistä vaalitaan ja niitä kunnostetaan. On kuitenkin syytä muistaa, että vaikka kalojen ympäristö, petoeläimet ja muut lajit vaikuttavat kaupallisten kalakantojen tilaan, kaikkein suurin yksittäinen vaikutus on peräisin kalastuksesta. Näin ollen ei voida sanoa, etteikö kalastus muodostaisi vaaraa kalakannoille. Tärkeämpää kuin keskittyminen kalastuksen lisäämiseen ja sen avulla poistettuun ravinteiden määrään, on meidän mielestämme pyydetyn saaliin tehokkaampi hyödyntäminen ja sivusaaliin minimoiminen. Pyydysten kehittäminen valikoivammiksi ja tahattoman saaliin välttäminen on ensiarvoisen tärkeää ja on hienoa, että se on huomioitu.

Muu palaute

Toivoisimme kasvatettujen kalojen elämän laadun parantamisen tulevan jollain lailla esiin ohjelman tavoitteissa ja mittareissa. Tuotantoeläinten hyvinvoinnin parantaminen kaikessa eläinproteiinin tuotannossa on Euroopan laajuisesti menossa jatkuvasti eteenpäin, eikä kalankasvatus saisi olla tässä poikkeus. Ympäristövaikutusten huomioonottaminen tämän ja vastaavien ohjelmien suunnittelussa on mennyt aimo harppauksin eteenpäin viime vuosina ja

Maria Lindqvist
toiminnanjohtaja (vs.)
SEY Suomen Eläinsuojelu

